

*Руслана ПРИСТАШ,
Вікторія СТРОК
Дрогобич*

КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Центральним елементом оновлення сучасної вітчизняної дошкільної освіти є реалізація її гуманістичної сутності, вираження пріоритету духовних цінностей. Українські освітяни покликані утверджувати самоцінність людської особистості та її індивідуальних особливостей, плекати у своїх вихованців любов і милосердя, працьовитість та наполегливість, спонукаючи до ініціативності, творчості. Зі свого боку, це означає створення максимально сприятливих умов для виявлення й розвитку здібностей кожної дитини, для її самовизначення та самореалізації, подолання формалізму у визначенні основних орієнтирів її особистісного становлення. Тому сьогодні необхідно організувати в ЗДО таке освітнє середовище, яке б уможлиблювало врахування індивідуальних (у т. ч. й вікових) відмінностей вихованців, рівня розвитку їхніх здібностей до різних видів діяльності; активний пошук ефективних форм організації освітньої роботи з певними категоріями дітей, перевірку результативності обраних методів, прийомів і засобів взаємодії з ними упродовж групової та індивідуальної взаємодії.

Проблема дослідження освітнього середовища сьогодні надзвичайно актуальна насамперед у контексті дошкільної освіти, інтегративного впливу соціального середовища на розвиток особистості дитини, а також необхідності створення комфортних умов для вихованців.

Означені питання відображені у стандарті вітчизняної дошкільної освіти, в якому наголошено, що основною метою всіх закладів останньої є забезпечення соціалізації дитини та її адаптації до умов суспільного середовища, в якому вона проживає. Досягти поставлених цілей можна шляхом створення сприятливого соціально-психологічного клімату у ЗДО та належних умов для організації активності дитини, що уможливили б розвиток її життєвої компетентності, самоствердження і самореалізацію загалом. З огляду на це чинні

нормативно-правові акти висувають необхідні вимоги до створення у закладах дошкільної освіти педагогічно доцільного, спеціально організованого на підставі певних принципів і підходів освітнього середовища.

Ми з'ясували, що аналізу особливостей згаданого освітнього середовища у ЗДО присвячено багато наукових стадій у галузях педагогіки і психології. У контексті нашого дослідження цікавими видаються напрацювання вчених стосовно особливостей такого освітнього середовища (О. Борисова й О. Тур [1], Н. Касярім [2]); створення та модернізації предметно-розвивального простору у вітчизняних закладах дошкільної освіти (Т. Андрющенко, К. Крутій [3]); підготовки вихователів до організації освітнього середовища (Л. Загородня, О. Кононко, А. Цимбалару [4]). Загальновідомо, що зміна змісту дитячої діяльності природно зумовлює зміну оснащення освітнього середовища як арени цієї діяльності в умовах закладу дошкільної освіти. Така трансформація сприятиме глибшому усвідомленню дитиною власних потреб і бажань, можливостей їх реалізації, а також формуванню й розвитку персонального кола інтересів. Досягти цього можна завдяки комплексному підходу до організації виховного процесу, вільному centruванню іграшок у межах предметно-розвивального освітнього середовища тощо.

У педагогічній діяльності педагогів-дошкільників облаштування закладу дошкільної освіти і спосіб адаптації місця визначаються: здоровим і природовідповідним розвитком дітей; їхньою успішною адаптацією; якістю соціальних контактів; побудовою атмосфери доброти і турботи про дітей і природу; можливістю навчитися розуміти навколишній світ; самостійністю дії дитини, що формує її знання та вміння.

Крім вищезначеного, К. Крутій, аналізуючи вимоги до розвивального освітнього середовища закладу дошкільної освіти, дає його головні характеристики. Серед пріоритетних, на її думку, мають бути: «культуровідповідність; гуманістичність; розвивальний характер; креативність, безпека, комфортність, адаптивна референтність» [3, с. 93].

Референтність – (термін походить від латинського слова *referens* – повідомляє) – це якість, властивість особистості чи групи, що полягає у їхній здатності чинити «визначальний вплив на формування думок, суджень, оцінок окремої людини, а також

його поведінки». Адаптивна референтність передбачає створення такої атмосфери розвивального освітнього середовища закладу дошкільної освіти, яка позитивно впливає на процес становлення дитини-дошкільника, полегшує його адаптацію у закладі та колективі, допомагає соціалізуватися, комунікувати, брати активну участь у вільній чи спеціально організованій діяльності.

Важливими є абсолютно всі компоненти розвивального освітнього середовища: набори засобів для гри, наявність майданчиків, наближеність до природи, живий куточок, наявність рослин і тварин, декорування закладу дошкільної освіти тощо. Найбільш прийнятними і доцільними є дерев'яні меблі.

Зокрема, доцільно правильно обирати кольори ЗДО. Відповідь фахівців про їх гаму проста: теплі – приглушені кольори, переважання персикового, рожевого, пустельного пісочного кольору тощо. Необхідно уникати різких і холодних кольорів.

Якщо вирішили використовувати синій колір, наприклад, у місці відпочинку, його треба приглушити та утеплити. Коли у нашому розпорядженні є високі кімнати з білими стінами, їх важливо пристосувати до потреб маленьких дітей. Для цього – створити маленькі куточки з дахами, під якими дитині затишно і комфортно, її також можна накрити чи загорнути у теплий плед.

Величезні вікна, які добре працюють у похмурі дні, потребують затінення під впливом сильного сонячного світла, влітку, чи у яскраві сонячні зимові дні.

Відповідно обладнана кімната закладу дошкільної освіти створює умови для психофізичного розвитку дітей, релаксації, спокою, захищеності. Обладнання сприяє чи не задовольняє потреби в емоційному та соціальному контакті дитини, потребу в пізнанні та безпеці, діяльності й дослідженні оточення. Прийняття вищезазначеної перспективи стимулює педагогічних працівників до пошуку різноманітних багатофункціональних іграшок та інструментів, ретельно відібраних з погляду естетичних, освітніх, технічних та розвивальних цінностей [4, с. 43].

Маленькі діти краще почуваються у просторі, який вони можуть «охопити» своїми силами. Тому вони люблять гратися в маленьких куточках, де стеля звисає низько, з іншого боку, їм також потрібен простір для реалізації динамічних рухливих та будівельних ігор.

Переобладнання простору відбувається шляхом використання рухомих елементів обладнання, наприклад, дерев'яні естакади та декорації, що звисають зі стелі. Завдяки такому розташуванню дитяча кімната може виконувати багато функцій. Це дає можливість дітям та вихователю створювати простір відповідно до поточних потреб дітей та закладу дошкільної освіти.

Естетичне виховання та художній розвиток дитини-дошкільника вимагає від педагогів специфічного, креативного підходу. Фахівці радять прикрашати зали репродукціями картин, проте не боятися власних ідей та художньої творчості. Педагог, який намагається створити приємне і комфортне середовище, стає прикладом для наслідування, заохочує дітей до творчості і розвитку. З часом діти також навчаються красиво та цікаво розташувати експонати в куточку природи, або скомпонувати букети зібраного листя, гілок, квітів, плодів тощо [2, с. 108].

Організувати освітній процес у закладі дошкільної освіти без належно підібраних предметів дуже складно. Задоволення поточних потреб розвитку дитини-дошкільника має принципове значення. Цікаві предмети, що стимулюють, іграшки, інструменти, «скрині зі скарбами» надихають дітей відкривати, розвивати уяву та діяти. Готові іграшки є необхідним і потрібним компонентом розвивального освітнього середовища закладу дошкільної освіти, проте вони можуть бути дуже корисним навчальним посібником, який підтримує знання, але не уяву дитини-дошкільника [1, с. 39].

Доцільно також наголосити, що особливо важливою умовою і необхідністю формування розвивального освітнього середовища закладу дошкільної освіти є його безпека. Дитина-дошкільник лише тоді буде розвиватися, соціалізуватися, спілкуватися і навчатися, коли почуватиметься у безпеці, відчуватиме захист і спокій. Лише у цьому разі можна говорити про освітнє середовище як розвивальне.

Також важливим і необхідним чинником, який мав би забезпечувати успіх розвитку дитини, є розвивальний і здоров'язбережувальний характер розвивального освітнього середовища закладу дошкільної освіти і психологічна безпека дитини у ньому. Він означає той факт, що дитина не відчуває небезпеки і страху у ньому, а натомість відчуває, що її життєвий простір захищено та убезпечено від конкретних ризиків і небезпек.

Для здорового і повноцінного розвитку дітей надзвичайно важливо забезпечити їм вільний доступ до різноманітних художніх матеріалів, іграшок, книг, тематичних куточків тощо. Наявність предметів інтер'єру є однією з особливостей, які найбільше стимулюють діяльність дітей, як і простота іграшок та необхідне, підтримувальне і заохочувальне ставлення педагога.

Невід'ємним елементом облаштування розвивального освітнього середовища закладу дошкільної освіти є створення місць, придатних для вільної активності дітей, що сприяють роботі в команді. Дозволяючи дітям вільно змінювати своє середовище, їм надається можливість реалізувати принцип двосуб'єктності, згідно з яким педагог усвідомлює, що дитина володіє компетенціями у багатьох сферах та у належно підготовлених умовах будує свої знання самостійно [4, с. 43].

Нарешті, варто ще раз підкреслити, що саме педагог розробляє та упорядковує простір, у якому знаходиться група, розуміє важливість впливу навколишнього середовища на добробут і психіку дітей, уникає надмірно яскравих кольорів, які можуть втомлювати і відволікати дітей. Надлишок недбало підібраних і хаотично розташованих декоративних елементів не сприяє концентрації – це створює враження безладу, в якому окремі елементи стають непомітними. Діти почуваються добре і розвиваються в середовищі, що стимулює їхню активність, впорядкованому і водночас багатому на предмети, що стимулюють підбадьорливий ефект їхньої уяви.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова О., Тур О. Вплив ігрового середовища на формування творчої особистості дошкільника. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди»*. Педагогіка. Психологія. Філософія. 2013. Вип. 28 (1). С. 38–42.

2. Касярім Н. Освітній простір: становлення поняття. *Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки*. 2013. Вип. 12. С. 107–113. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2013_12_24

3. Крутий К.Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу : монографія : у 2-х ч. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2009. Частина перша. 320 с.

4. Цимбалару А. Освітній простір: сутність, структура і механізми створення. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 1. С. 41–50. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2016_1_7, с. 43

*Алла РЕВТЬ,
Анастасія СМІРНОВА
Дрогобич*

РОЛЬ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дошкільний вік, як відомо, характеризується інтенсивним входженням у соціальний світ, формуванням у дітей початкових уявлень про себе та суспільство, чутливістю та допитливістю. З огляду на це можна зробити висновок про сприятливі перспективи й актуальність формування у дошкільнят етнокультурної обізнаності.

Культурне середовище закладу дошкільної освіти – основа формування людини, тому що людина є найвищою цінністю і найвищою метою освіти і виховання. Культурно-творче середовище ЗДО має сприяти відродженню української національної культури і визначенню шляхів випереджувального впливу освіти на духовне життя дошкільника за допомогою вирощування культуро-освітніх взірців і норм народного життя в дитині. Отже, етнокультурна компетенція і культурне середовище взаємодіють і не можуть проходити поза суспільною мораллю, поза суспільною думкою [2, с. 31].

Виховання, навчання, формування культури поколінь є показниками культурної єдності й мають розглядатися в ширшому соціокультурному контексті. Виховання на всіх вікових щаблях розвитку людини забезпечує механізм культурогенезу, реалізуючи здатність активно взаємодіяти з усіма типами і видами культурного середовища. Основу культурної